

Fikret AHMETBAŠIĆ

Kultna mjesta na području sela Džakule

(Etnološke skice)

O najpoznatijim kultnim mjestima na području opštine Gračanica svojevremeno je pisao rahm. prof. Osman Delić. Neke od tih svojih zapisa objavio je u prvom broju "Gračaničkog glasnika" s namjerom da podstakne dalja istraživanja tog zanimljivog fenomena iz naše kulturno-povijesne tradicije. U svojim etnološkim istraživanjima na području opštine Gračanica, prof. dr. Salih Kulenović nije se posebno bavio ovim pitanjem. U namjeri da dam svoj skroman prilog rasvjetljavanju ili bolje reći bilježenju kulturnih mjesta na ovom području, u svoju teku "evidentirao" sam tri skoro potpuno zaboravljena kulturna mjesta u selu Džakule, na koja ovim prilogom želim da ukažem i skrenem pažnju znatiželjnika.

Grob na lokalitetu stare džamije

Prije izgradnje današnje džamije (izgrađena 1965. godine), na lokalitetu starog groblja u Džakulama postojala je mala drvena džamija sa oniskom drvenom munarom, koja je, prema kazivanju starijih ljudi, izgrađena od ostataka neke stare crkve. Prema istim kazivanjima, crkva se nalazila na lokalitetu Crkvina, čiji naziv, izgleda, i potiče od te crkve. Lokaliteta sa tim nazivom ima dosta širom Bosne i Hercegovine, pa je autentičnost ovog kazivanja teško provjeriti.

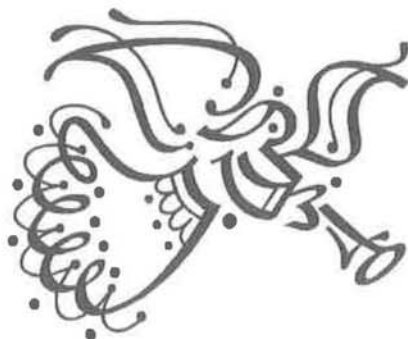
Međutim, uz sami ugao ove džamije nalazi se mezar, za koji niko pouzdano ne zna od kada se tu nalazi i kome pripada, ali na njemu ljudi i danas ostav-

ljaju sadaku. Prema predanju, na tom mjestu ukopan je džematlija koji je gradio i sagradio staru džamiju. Noć prije završetka džamije tom se džematliji u snu prikazao glasonoša i prorekao mu sudbinu: "Sutra, kad završiš alem na džamiji, past ćeš i poginut ćeš. Zato reci ljudima da te ukopaju ondje gdje budeš pao i da na tvom grobu ostavljaju sadaku, jer - ti si šehid." (Kazivala Ismija Jukić, 65 godina). Pošto se san stvarno obistinio, ljudi su postupili po njegovoj zapovijesti i ukopali ga na uglu džamije, tačno na mjesto na koje je pao. Potom su na uzglavni kamen tog mezara počeli donositi i ostavljati sadaku, što čine i danas.

Kao sadaka, najčešće se ostavlja novac. Neko ostavlja hranu ili odjevne predmete.

Ostavljenju sadaku može uzeti ko god hoće.

Zanimljivo je da sadaku na ovom kulturnom mjestu ne ostavlja direktno sam donosilac, već to u njegovo ime uvijek čini neka od, za to, odabranih pobožnih žena koja prije sabaha dolazi do groba, ostavlja sadaku i klanja dva rekjata. Sadaku spušta na kamen lijevom rukom, dok desnu krije iza leđa, učeći Fatihu svim Muhamedovim a.s. sljedbenicima i šehidu koji je ukopan u taj mezar. Nakon ostavljanja

sadake, brzo se udaljava i ne osvrće prema grobu na koji je spuštена sadaka. Ovaj obred danas obavlja Ismija Jukić, čija se kuća nalazi uz samu džamiju. Ranije su to činile pobožne žene Hanka Fatmić i Hurija Halilović. Žene prije njih koje su obavljale taj obred danas više niko ne pamti.

Mezar na Pločama

Mezar Bajre Dželimović, negdje na polovini prijekog pješackog puta od Džakula prema Serhatlijama i Bukvi, u kompleksu šume Ploče, gdje je živio sa ženom i djecom, drugo je kulturno mjesto u Džakulama na koje se može ostavljati sadaka. Zna se da je taj Dželimović bio veoma pobožan, da je redovno išao u džamiju, da je bio gluhonijem, pa se nije mogao moliti bogu kao ostali ljudi, da mu je ocu bilo ime Alija...

Od tih Dželimović potiču današnji Dželimović, koji su doselili u Gračanicu četrdesetih godina.

Još za života taj je Bajro Dželimović, kako se priča, zasadio pored puta dvije mlade trešnje i naredio ukućanima da ga, kad umre, ukopaju između njih, te da mu poviše glave postave kamen u vidu nišana sa jednim udubljenjem u sredini za ostavljanje sadake - koji je lično isklesao. Ukućani mu, nakon smrti, ispuniše želju, a prolaznici i počеше ostavljati sadaku. Pri ostavljanju sadake tu se nikada nije klanjalo.

Iako je mezar ograđen i obilježen, zbog udaljenosti i lošeg puta, sve je manje onih koji tuda prolaze, a još manje onih koji ostavljaju sadaku.

Za ovaj mezar, međutim, vezano je još jedno kazivanje koje je prenosio Zaim Bećirović: "One dvije trešnje između kojih se nalazi Bajrin grob bile su na mome zemljištu. Vremenom su "podivljale" i počele smetati prolaznici-

ma, pa sam odlučio da ih oborim. Dok sam ih sjekao, osjetio sam neopisivu tjeskobu i umor, pa sam morao sjesti na deblo da malo predahnem. U jednom momentu, kad sam bacio pogled prema grobu, "prikazao" mi se Bajro kako sjedi na njemu i pita me: 'Što, bolan, obori moje trešnje?' Dok sam se osvrnuo, on je nestao. Nakon toga spalilo me još veće zlo. Jedva sam došao do kuće i nikada se nisam potpuno oporavio, nikada se više nisam osjećao dobro..."

Zajima Bećirovića davno je nestalo, a ljudi, ko ljudi - još uvijek pre-pričavaju i vjeruju u njegovu priču.

Dovišta

Dovišta su mjesta na kojima su za vrijeme velikih suša ljudi od Boga molili kišu. Ima više takvih kulturnih mjesta u našem kraju, među kojima je najpoznatiji Ratiš. Jedno takvo kulturno mjesto postoji i u selu Džakulama, koje se i zove Dovište. Nalazi se između kompleksa šuma Vinogradine i kompleksa zemljišta Kućinci kao najviša tačka na tom području. Danas pripada Šerbečić (Alije) Bajri, a kad su se "činile" dove, prije nekoliko decenija, pripadalo je Suljić Mehmedu, kojeg su zvali Memo.

Prema kazivaču Ibrahimu Nuhanoviću (77 godina), na tom mjestu ljudi su se okupljali od pamtivijeka, još za vrijeme Turaka, pa sve negdje do 1935. godine, kada se dovište, niko ne zna zašto, naprosto "ugasilo". Na tom mjestu, koliko se pamti, dove su učili hodže: Mustafa Mujkić, Osman Šerbečić, zvani Mulosman i Mušić (Mehmeda) Husein.

Prem priči kazivača, i na Monju je bilo dovište. Tu je dove činio muderiz Mustafa eff. Šiljić. Posljednja dova na Monju, po tom kazivaču, bila je 1927. godine.

